

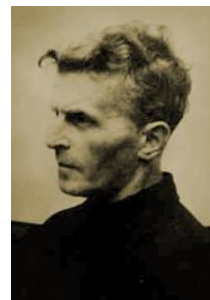
## Ludwig WITTGENSTEIN – skúmateľ jazykových hier

### Myšlienka a slovo

Spoznal, že hranice nášho jazyka sú hranicami nášho sveta, že sa nedá myslieť to, čo sa nedá vysloviť. Snažil sa postupne vyjasňovať vzťah svet – myslenie – jazyk. Poznávaný svet pre nás existuje len v našej interpretácii. Jazyk je metódou mapovania vnútorných i vonkajších medzi myslenia. Zdravý rozum a prirodzený jazyk je nám oporou na ceste za významom a spôsobmi argumentovania. Hľadáme rovnice medzi vysloviteľným, mysliteľným – interpretovateľným a zmysluplným. *O čom sa nedá hovoriť, o tom treba mlčať.*

### Osud i dielo

Uznával jednoduchý životný štýl. Nebolo si ho možné predstaviť v obleku, s kravatou a klobúkom. Rozdal materiálne dedičstvo, získal vnútornú nezávislosť na majetku. Bol neobyčajne úprimný a náročný, najmä k sebe. Ludwig Wittgenstein (26.4.1889– 29.4.1951) zasiahol svojimi úvahami do logiky, psychológie, jazykovedy, literatúry i estetiky. Stal sa duchovným otcom logického pozitivizmu, nekompromisným a originálnym mysliteľom, fascinujúci svojim spôsobom prednesu i kvalitou úvah (*Logicko-filozofický traktát, Filozofické skúmania, Modré a hnedé knihy*). Vyštudoval inžinierske vedy (v Berlíne i v Manchestri), priťahovala ho čistá matematika i jej filozofia a metodológia. Spoznal G. Fregeho, B. Russella, G. E. Moora, A. N. Whiteheada, J. M. Keynesa, G. H. Hardyho. V Cambridgi obhájil filozofickú prácu, prednášal na Trinity College. Akademická hodnosť ho neuspokojovala. Ako vojak rakúskej armády a taliansky zajatec, dedinský učiteľ, kláštorný záhradník, nemocničný ošetrovateľ, profesor filozofie i vidiečan v Írsku, vždy hľadal a kládol nové myšlienky do protikladného svetla na pozadí starého spôsobu myslenia. *Nové slovo je ako čerstvé semeno hodené na pôdu diskusie.*



*Ludwig Wittgenstein*



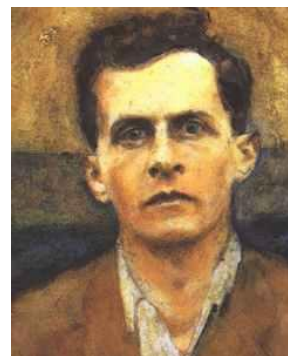
*Filozofia je boj pobosorovaniu nášho rozumu prostriedkami nášho jazyka. Vybudoval neformálnu filozofiu jazyka. Hľadaním výrazu, vhodnou formuláciou, spresňovaním sa približoval ku skutočnosti a ku pravde. Vedel, že vo filozofii nemožno nič vymyslieť, ale iba sa dostávať do toho, čo je skryté. Jeho umením bol "trefný" výraz. Objasňoval problémy filozofie korektným jazykom, odhalil jeho syntaktickú i významovú štruktúru. Účelom filozofie je logické vyjasnenie myšlienok... Výsledkom filozofie nie sú 'filozofické vety', ale to, že sa vety stanú jasnými... Všetko, čo vôbec môže byť myslené, môže byť myslené jasne. Všetko, čo sa dá vysloviť, dá sa vysloviť jasne.*

*Filozofia má byť logikou vedy, analýzou a kritikou jazyka, úlohou je skúmať kontexty. Význam slova je daný jeho použitím v reči... Ako slovo funguje, sa nedá uhádnuť. Musíme vidieť jeho použitie a z toho sa poučiť. Úlohou filozofie je, podľa neho, starosť o to, aby sa myslenie vyšlo nástrahám, ktoré mu do cesty postavil jazyk.*

Wittgenstein popisoval použitie slov. Pripravil "mystiku mlčania".

### Rozmer povrchu z pohľadu hĺbky

*Veriť v Boha znamená chápať otázku po zmysle života. Veriť v Boha znamená vidieť, že život má zmysel. Takto Wittgenstein používal k označeniu zmyslu sveta výraz Boh. V určitom zmysle sme závislí a to, na čom sme závislí, môžeme nazvať Bohom. Boh je svetom nezávislým na našej vôli. Zmyslu evanjelia človek rozumie, ak je pochopené vierou. Ak mám byť naozaj vykúpený - potrebujem istotu, nie múdrosť, sny, špekulácie – a touto istotou je viera. A viera je vierou v to, čo potrebuje moje srdce a moja duša, nie môj špekulujúci rozum... Presvedčiť niekoho o Božej existencii, by sa možno dalo výchovou, tým, že by sa určitým spôsobom formoval jeho život... V kresťanstve hovorí Boh iba tak mimochodom človeku: nehraj tragédiu alebo nebo a peklo na zemi. Nebo a peklo som si vyhradil ja... Boh mi môže povedať: budem ťa súdiť tvojimi vlastnými*



ústami. Triasol si sa hnusom, keď si svoje vlastné činy videl u druhých. Wittgenstein vedel, že problémy života nemožno riešiť na povrchu, ale len v hĺbke, v dimenziách povrchu sú neriešiteľné. Naznačil: To, čo považuješ za dar, je problém, ktorý máš vyriešiť. Spoznal: Filozofická práca je vlastne – rovnako ako všestranná práca architekta - skôr prácou na sebe. Na vlastnom názore. Na tom, ako človek vidí veci. A čo od nich žiada. Vytušil: Z minulej kultúry sa stane hromada trosiek a nakoniec hromada popola, ale nad popolom sa budú vznášať duchovia.

- Smrť nie je udalosťou života. Smrť sa neprežíva.
- Riešenie hádanky života v priestore a čase leží mimo priestor a čas. (Nejedná sa predsa o riešenie problémov prírodovedy.)
- Moje vety objasňujem tým, že ten, kto mi rozumie, nakoniec rozpozná, že sú nezmyselné, ak nimi – po nich – vystúpi nad ne. (Musí takpovediac odkopnúť rebrík, potom čo po ňom vyliezol.) Musí tieto vety prekonať, potom uvidí svet správne.



### Hranica podobnosti

Človek svojím jazykom a myslením sa dostáva na hranicu: nie je to síce pochopiteľné, ale predsa sa to ukazuje. Je to mystické. Riešenie tejto hádanky života v priestore a čase leží mimo priestor a čas. Naše ja je hlboko tajomné. Subjekt nepatrí k svetu, ale je hranicou sveta. Wittgenstein neuznával záhadu. K odpovedi, ktorá sa nedá vyjadriť, nemožno vyjadriť ani otázku... Keď sa dá otázka vôbec položiť, možno na ňu aj odpovedať.

Väčšinu vedomého života vedieme konfliktný zápas so svojimi myšlienkami. Ak určíme nový spôsob myslenia, miznú staré otázky; tieto otázky spočívajú v spôsobe vyjadrovania; ak sa človek oblieka do nových šiat, odkladá so starými aj staré otázky. Wittgenstein uznal: dobré podobenstvo osviežuje rozum. (dmj)

